

Az örökgyógyó Kesztenbaum Márton Rafael valóban igen "egyszerű" ember volt. Az életében senki nem gondolta volna róla, hogy milyen fenkölt gondolatok foglalkoztatják. Parasztruhában járt, a fukarságig takarékosnak ismerték. ... A népmonda szerint a megyegyűlések napján, a Pelejtéről, ahol birtokos volt, Újhelybe ment, a megyeház kapuja előtt egy kövön ülve, a déli órákban egy darab száraz kenyert rágott.

Ha ez a népmonda nem is mentes a túlzásoktól, annyi kétségtelen, hogy Kesztenbaum a parasztruhát minden öltözékkel szemben előnyben részesítette, inkább gyalog tette meg az utat Újhely és Pelejte között, hogy ne kelljen kocsit fogadnia, és a megyegyűléseken naphosszat ebéd nélkül ült a megyeháza előtt.

Műveltsége nem volt Kesztenbaumnak, az olvasással, írással nem nagyon kötött barátságot, héber ismeretei is csak olvasásra és írásra szorítkoztak, de azért barátságot tartott Zemplén megye csaknem valamennyi tekintélyes férfiával, a megyegyűlésekre mindig Újhelybe ment, s ilyenkor mindig Wind nevű meghitt barátjánál szállt meg. ...

Kétszer nősült és mégis a legridegebb magányosságban, kis faluban eltemetkezve, a világ zajába ritkán elvegyülve töltötte életét Pelejtén, Újhely mellett, mint földbirtokos. Refoel Plechesits-nek hívta a köznép. Ifjúságában mint gazdasági cseléd szolgált Göncön Prehl haszonbérőnél, akinek annyira megtetszett az ifjú szorgalma és becsületessége, hogy feleségül adta hozzá a leányát. A házasság gyermektelen maradt, a házastársak csakhamar elhidegültek egymástól, és el is váltak. Kesztenbaum másodszor is megnősült. A homonnai rabbi szép és szellemes lányát vette el, aki nagy házat vezetett, és a Kesztenbaum-ház állandó vendégeskedések színhelye lett. Feleségének nagyvilágias, szabados magaviselete megrontotta a házigazda családi boldogságát, és minthogy ez a házasság is gyermektelen maradt, elkerülhetetlen lett a másodszori elválás is. ...

1825-ben, közeli halála sejtelmével készítette el Kesztenbaum azt a végrendeletét, amely által örök időkre bekerült a magyar zsidó filantrópia történetébe. A végrendelet a vármegye levéltárába került. Kesztenbaum azonban csak 1829. november 28-án hunyta le a szemeit barátja és ügyvédje, Resko Mihály karjai között. ...

A zempléni zsidók akkoriban a népiskola alapításának gondolatát még nehezen tudták megérteni, és a végrendelet végrehajtását, az iskola megalapítását csak a vármegye tisztviselőinek lehet köszönni."